

EDUKACE

informační gramotnosti

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

18. března 2016

Jak vést lekce informačního vzdělávání

- Jak naučit základním pojmům a definicím?
- Jak naučit praktickým dovednostem?
- *„Máme za úkol vzdělávat děti a osoby schopné pouze naučit se to, co již známe, a opakovat to, co již zjistily předchozí generace? ... a nebo se jedná o formování ducha novátorského, tvořivého, který bude schopný vynalézat a tvořit od předškolního věku a po celý svůj život?“*

(Jean Piaget, 1896-1980)

Kritéria výuky v informačním vzdělávání

Kostka o šesti stranách:

MOTIVACE

ZKUŠENOST

AKTIVITA

PLURALITA

KOOPERACE

REFLEXE

MOTIVACE (moveo, movere – hýbat, měnit)

- VNITŘNÍ a VNĚJŠÍ
- Učení není něco, co je na studentech prováděno, ale to, co studenti sami aktivně provádějí.
- Vnitřní motivace, cíle a autoregulace
- Co ovlivňuje získání schopnosti autoregulace:
 - Dovednost řídit vlastní motivaci
 - Dovednost řídit svou pozornost
 - Dovednost řídit své emoce
 - Dovednost zvládat neúspěchy

Lektor /učící knihovník - facilitátor

„Učitel otevírá dveře, vejít musí student sám.“

Konstruktivistické pojetí výuky:

Činnost učitele = vyučování se přesouvá k činnosti studenta = učení

Význam a hodnota atmosféry respektu a otevřenosti

Učitel má mnoho práv, ale ...

Prostředky MOTIVACE v online výuce

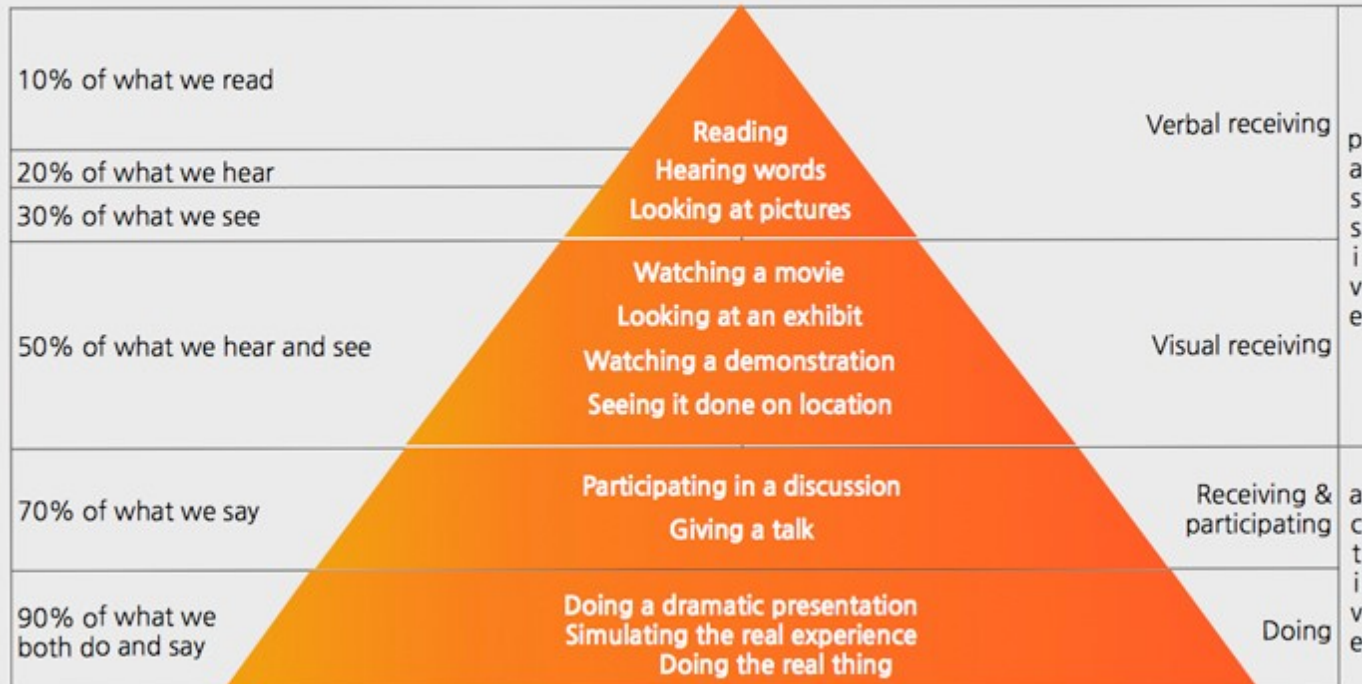
- Aktivita studenta
- Zábava
- Variantnost
- Volba
- Sociální interakce
- Zpětná vazba
- Výzva
- Uznání

ZKUŠENOST a učení

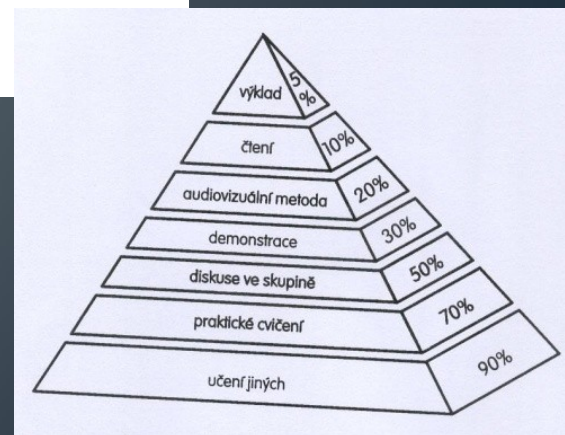
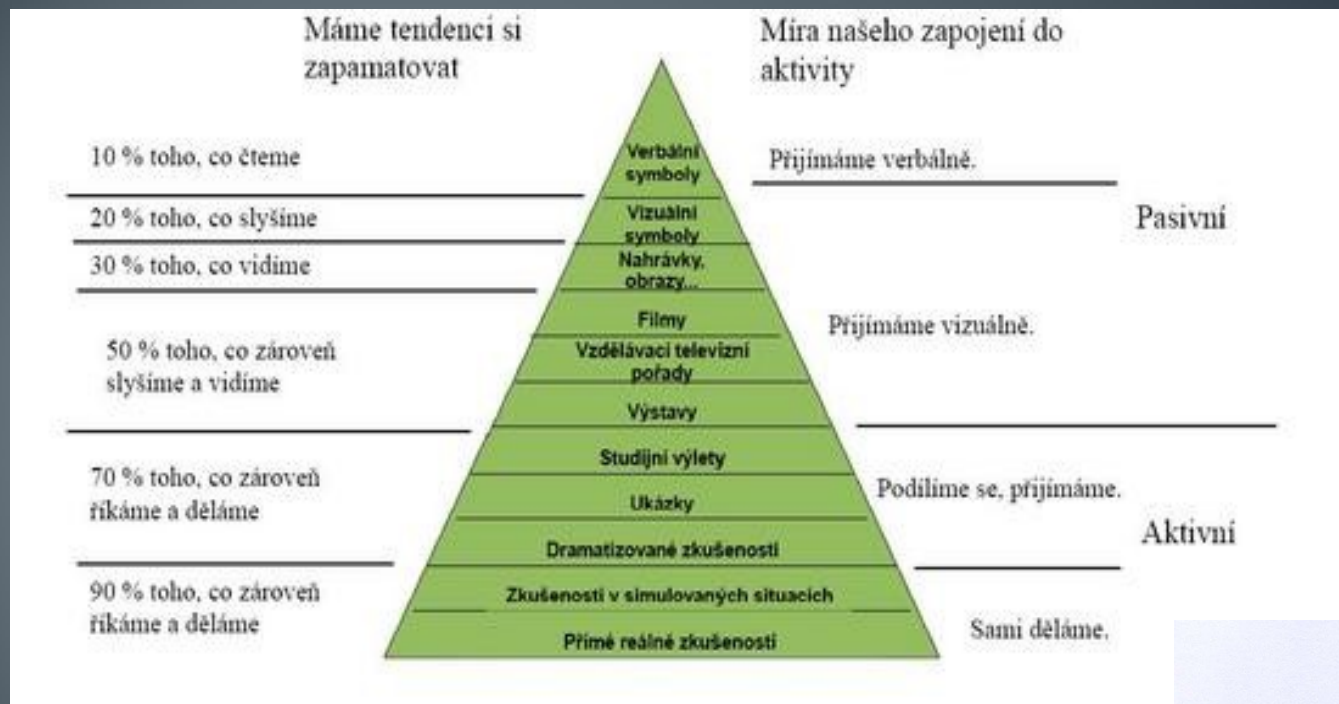
- John Dewey – zkušenostní učení
- D. A. Kolb – Kolbův cyklus učení (1958)
- Edgar Dale – tzv. kužel zkušenosti

EDGAR DALE'S CONE OF EXPERIENCE

WHAT WE REMEMBER & OUR LEVEL OF INVOLVEMENT

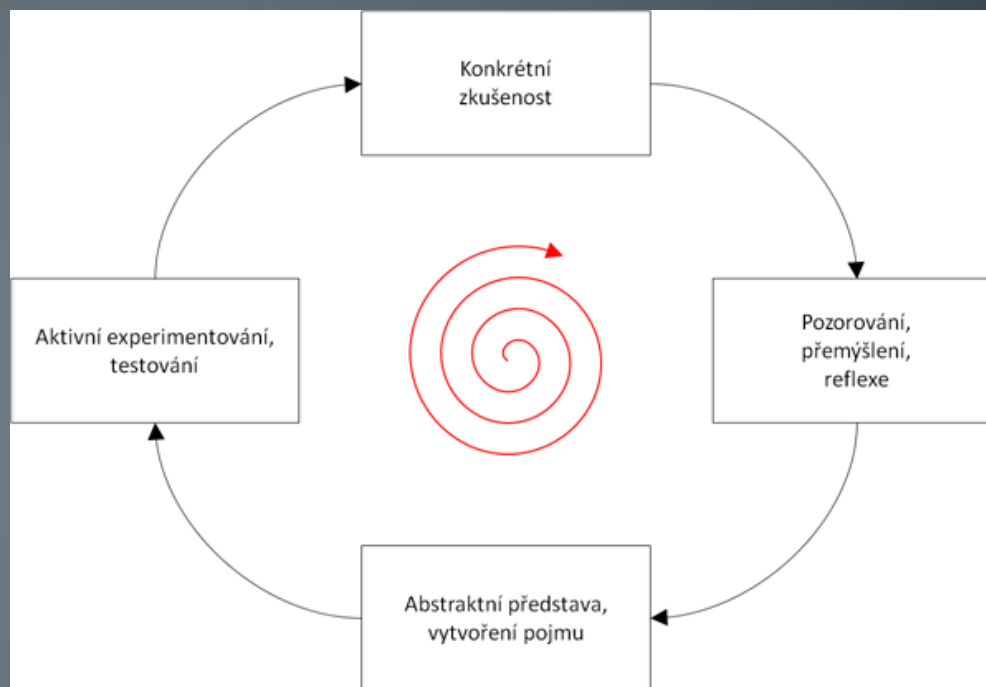
Edgar Dale – tzv. zkušenostní kužel

Principy zkušenostního učení - Dewey

*Zkušenost se nezískává na základě jakékoliv činnosti, ale jen té, v níž **konáme něco nového a přitom navazujeme na to, co už známe.***

D. A. Kolb – Kolbův cyklus učení

- Proces utváření znalostí = proces cyklický
- Zážitková pedagogika – práce se zkušeností

Předchozí znalosti

- Pojem PREKONCEPT
 - **konstruktivistická pedagogika**
 - zjednodušeně původní a spontánní představa žáka / učícího se o problematice (tématu)
 - V každém okamžiku má člověk ve vědomí celistvý obraz světa, hotovou strukturu – nová fakta do ní buď zapadají, nebo jsou s ní v rozporu a vyvolávají změnu
- Práce s prekoncepty:
 - Vyjadřování prekonceptů
 - Blok proti prekonceptům
- **Základní metodikou využívající prekoncepty je tzv. třífázový model učení Evokace – Uvědomění – Reflexe**
(E-U-R)

J. A. Komenský

*„První cvičení začátečníků budiž konáno
na látce známé.“*

(Didactica magna)

Pedagogické přístupy v informačním vzdělávání

- Transmisivní vs Konstruktivistický

Třífázový model učení: E-U-R

- Typický pro konstruktivistické paradigma
- Princip typický pro program Čtením a psaním ke kritickému myšlení
- **Evokace**
 - Žáci vyzváni k zamyšlení nad tím, co už o dané tematice vědí nebo si myslí, že vědí, a co by se chtěli dozvědět
 - Ujasnění cíle výuky daného tématu
 - Formulace známého i neznámého
 - Fáze jistot, pochybností, hypotéz a otázek – fáze aktivace prekonceptů
- **Uvědomění si (významu informací)**
 - Žák / student získává nové poznatky
 - Ověření původních prekonceptů
 - KLÍČOVÁ role učícího knihovníka / lektora
 - metody výuky, materiál vzdělávací, formy výuky, motivace

Třífázový model učení: E-U-R

- **Reflexe**
 - Poznání, k němuž žák / student dospěl
 - Význam, který si uvědomil
 - INTERPRETACE významu, DISKUSE, OTÁZKY vyjasňující sporné body a souvislosti
 - Ohlédnutí se za dosavadním PROCESEM učení
 - Žák /student si uvědomí:
 - Jaké poznatky získal
 - Čemu porozuměl
 - Jaké postoje změnil
 - Individuální sebereflexe
 - Učitel – vhodné otázky, zpětná vazba

Zkušenostní učení v e-learningu

- jeden z nejdůležitějších didaktických principů e-learningu
- Těžiště práce v online kurzu:
 - Kratší textové opory
 - Aktivizující otázky
 - Multimediální komponenty
 - Výměna zkušeností v diskusních fórech
 - Plnění studijních aktivit
 - Testy
 - Kolaborativní činnost

AKTIVITA

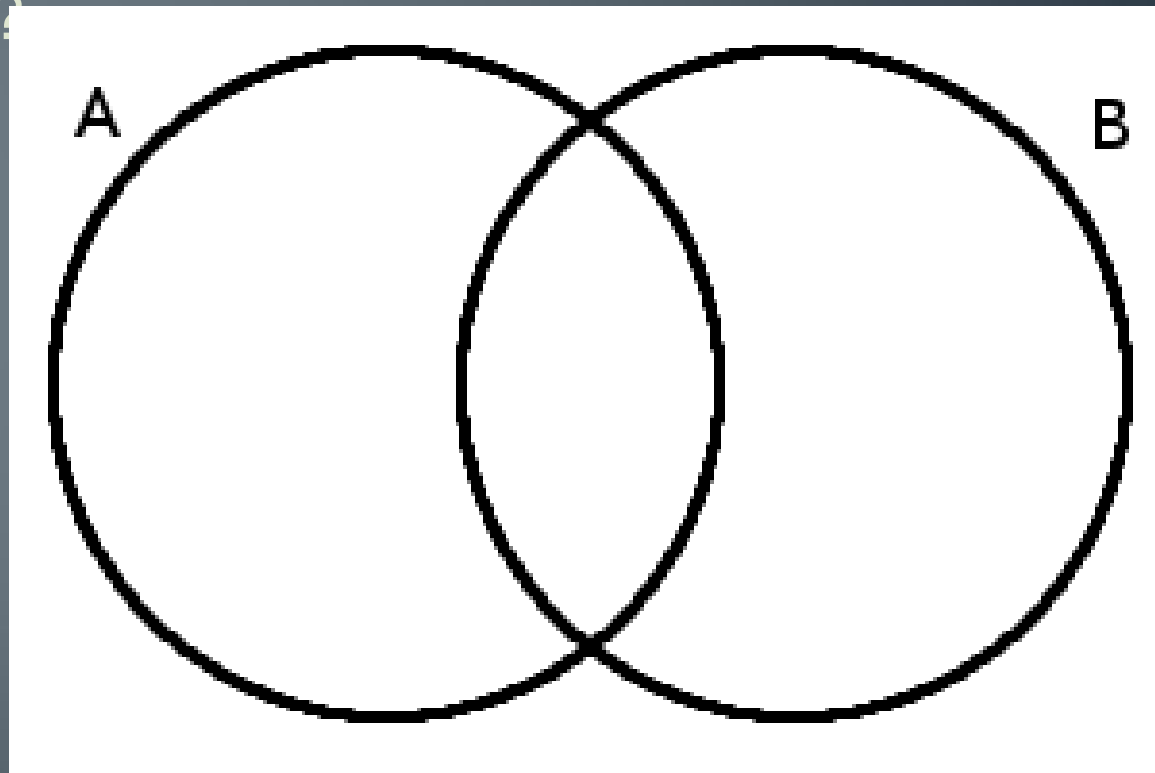
- Podpora lektora – lešení (postupná podpora)
 - Zájem o PROCES učení, o jeho dynamiku

Pilíře postupné podpory:

- Při práci se zdroji
- Při přehodnocení původních poznatků a její úpravě nebo obohacení o nové poznatky
- Při produkci nových poznatků a originálních tvůrčích aktivit

Role učícího knihovníka (A) – role knihovníka-tutora online kurzu (B)

- Co mají společné?
- Čím se liší?

Role tutora –učitele v online kurzu

- Klasifikace typů rolí:
 - **Řídící**
 - **Pedagogická**
 - **Sociální**
 - **Technická**

Metody výuky / učení

- Viz materiály k prostudování
- Otázka:
 - Patří také pamětní učení do moderního procesu vyučování? Názor zdůvodněte patřičnými argumenty.

Otázky

(Bloomova) taxonomie kognitivních cílů

– most mezi vyučováním a učením se vytváří tzv. kognitivní konflikt (vyvedení z rovnováhy)

- **Myšlení nižšího řádu:**

- Znalost – Kdo, Co? Kdy? Kde? Jak?
- Porozumění – Co znamená...? Vysvětlete...
- Aplikace – Jaké jsou další příklady...?

- **Myšlení vyššího řádu:**

- Analýza – Jaké jsou části či znaky...? Jaké jsou důkazy pro...?
- Syntéza – Jak bychom mohli přispět k...? Jak vyřešit...?
- Hodnocení (a tvoření) – Co si myslíte o...? Podle čeho posuzujete...?

KOOPERACE

- Konstruktivismus a sociální dimenze učení
- Které metody využít pro podporu kooperace v učení?
 - Případová studie

Otázka: Přináší kooperativní učení nějaká rizika?

Kooperace a e-learning

- Posílení sociálního klimatu kurzu
- Jakými formami to může tutor udělat?
- A které zásady je třeba zachovávat?

PLURALITA v učení

- Interdisciplinarita – mezioborová spolupráce
- Mezioborovost – umění naslouchat druhému

REFLEXE

- Učit → Učit, jak se učit
- Otázka:
- Jaké jsou typické metodické poznámky - reakce, kterými se učitelé / lektori snaží pomoci žákům / studentům při učení dané látce?
- K zamyšlení: Málokterý učitel byl v dětství špatný žák může to mít vliv na metody a způsob, jakými tento učitel učí?

HODNOCENÍ

- **Autentické hodnocení**
 - Hodnocení přirozené, vyplývající z průběžného, přirozeného učebního procesu, hodnocení přirozené žákovy práce
 - Nevyužívá umělé úlohy prověřující výsledek
 - Zaměřené spíše na proces než výsledek
- **Strategie hodnocení (učitel i žák)**
 - Dotazování
 - Vstupní test
 - Myšlenková mapa
 - Sebereflektivní deník
 - Skupinová reflexe
 - Portfolio

Práce s chybou v hodnocení

- *Errare humanum est.*

ZPĚTNÁ VAZBA

- Pojem zpětná vazba:
 - Informace o správnosti výsledku, průběhu, postupu učebního procesu, nikoli však posuzování kvalit žáka /studenta.
- Proč?
- Jak?
- Zpětná vazba v prezenční výuce – v distanční výuce

Zpětná vazba v online kurzech

- 1. okamžitá, včasná a důkladná
 - 2. průběžná formativní (diskuse) a souhrnná (úroveň, kvalita)
 - 3. konstruktivní, motivující a věcná
 - 4. konkrétní, objektivní a individuální
 - 5. konzistentní
-
- TIP: Jak se naučit poskytovat konstruktivní zpětnou vazbu?
 - Např. psát hodnotící recenze na absolvované online kurzy, vyměňovat si je s ostatními účastníky...

Zdroje

- HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-869-1053-9.
- PASCH, Marvin a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 416 s. ISBN 80-736-7054-2.
- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.
- PRŮCHA, Jan. *Výukové metody v pedagogice: úvod do studia oboru*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, c2009, 271 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-807-3675-677.
- ROHLÍKOVÁ, Lucie, Jana VEJVODOVÁ a ČERNÍK. *Konstruktivismus v praxi vysokých škol: úvod do studia oboru*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, 142 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-7043-983-8.
- SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 150 s. ISBN 978-802-6204-046.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 155 s. ISBN 978-802-4741-000.